

Smit Bokkum is een reeds 6 generaties tellend familiebedrijf en kent een lange (150 jr) geschiedenis.

Reeds in 1856 begon Evert Smit-Bokkum een rokerij aan het Doolhofpad te Volendam. Zijn zonen 'Ouwe' Jan en Jaap die de zaak overnamen werden halverwege vorige eeuw opgevolgd door de 3e generatie Jan 'Bokkum' en Hein 'De Stuurman'. De rokerij verhuisde in de 20e eeuw 3 keer alvorens hij onder leiding van de 4e generatie Evert Smit haar definitieve plek vond op het 'Slobbeland' direct aan het IJsselmeer. In 2003 verwezenlijkte de 5e generatie Jan Smit zijn ambitieuze plannen met de metamorfose van de oude rokerij tot het huidige multifunctionele Paviljoen.

Smit-Bokkum bestaat officieel al 150 jaar en Jan Smit is nog dagelijks actief met het ambachtelijk roken van vislekkernijen, waaronder de beroemdste en lekkerste paling ter wereld. Lees hieronder de boeiende ontstaansgeschiedenis van het bedrijf.

HET ONTSTAAN VAN PALINGROKERIJ SMIT-BOKKUM

In de tweede helft van de negentiende eeuw kwamen de eerste industriële bedrijven in Volendam. De gemeente hechtte nog niet veel waarde aan de bouwvoorschriften aangaande de overlast voor de omwonenden voor wat betreft de stank en de hygiëne. Meestal keurde men de plannen goed; het gaf werkgelegenheid en dat was het belangrijkste.

De eerste plannen

Evert Janszoon Smit, vissersknecht te Volendam, verzocht in 1852 om achter zijn huis, staande in wijk 7, nummer 88, een schuur te bouwen, om daarin vis te drogen. Evert kreeg direct toestemming en kon in de loods, die midden tussen de woningen stond, zijn botjes en scharretjes drogen en ook wat bokkingen roken. Maar al gauw zag Evert in dat hij meer kon verdienen met vis roken dan met vis drogen. Hij vroeg daarom aan de gemeente of hij de schuur achter zijn huis mocht inrichten voor het roken van bokking. De bouw hiervan had de gemeente het jaar daarvoor al toegestaan. Hij verzocht tevens het schuurtje te mogen vergroten naar de kant van de sloot. De stadsarchitect stelde zich op de hoogte van de situatie en vond de ruimte voor een rokerij wel heel erg klein. Daarom diende Evert Smit, die nu bij de gemeente ingeschreven stond als visroker te Volendam, een verzoek in voor de bouw van een bokkinghang of rokerij van 4 meter lang en 3,5 meter breed. De gebroeders Jan en Evert Smit hadden van hun moeder, de weduwe Smit, en de overige erven van Klaas Smit, de vrijheid gekregen om op het erf achter de twee huizen, staande in wijk 7 nummer 111 en nummer 247 een visrokerij te bouwen.

Dat was iets nieuws in de gemeente Edam; er waren in die tijd nog geen rokerijen. Zou dat niet teveel stank veroorzaken in Volendam, zo midden in de oude kom van wijk zeven?

Flinke bezwaren

De gemeente ging niet over één nacht ijs en belegde een vergadering in het stadhuis van Edam. De bewoners van de omliggende huizen waar de rokerij zou komen kregen een uitnodiging voor deze vergadering om het probleem van rookoverlast te bespreken. Als eerste kwam er een fel protest binnen van Klaas Mol, winkelier in het huis nummer 108, wiens opslagplaats pal achter de plek van de rokerij stond. In dat pakhuis lag het hele jaar door veel brandbaar spul opgeslagen. Hij had niet alleen overlast van de stank van de bokkingrook in zijn winkel, maar - wat nog erger was - het brandgevaar voor zijn opslagplaats! Daarna vroegen de drie omwonende vissers het woord, te weten Evert Tuijp, wonende op nummer 110, Jan Jacobszoon Kwakman, op nummer 113, en Bruin Kil, op nummer 114. Alle drie hadden overwegende bezwaren tegen de rook en het vermoeden dat hun drinkwater, dat vanaf hun dak naar de regenput liep, door de rook en het roet bevuild ging worden en daardoor niet meer te drinken zou zijn. Tevens vreesden zij het

brandgevaar, omdat de belendende huizen van hout waren opgetrokken. Dat feit samen met de opslag van brandstoffen in het pakhuis van Klaas Mol, zou de brandgevaarlijke situatie nog zorgwekkender maken. Daarbij kwam nog dat het bleekveld achter de woningen van Evert Tuijp en de erfgenamen Smit gezamenlijk eigendom was.

Al deze klachten legden zoveel gewicht in de schaal, dat het gemeentebestuur overstag ging. Hun bezwaar tegen de bouw van de rokerij werd aangenomen en de bouw van de rokerij afgewezen. De gebroeders Smit mochten hun rokerij niet bouwen.

Hogerop

De gebroeders Smit namen het echter niet en gingen tegen de uitspraak in beroep.

Het College kon niets anders doen dan een uitgebreid onderzoek instellen naar de schadelijkheid van een rokerij voor de omliggende bewoners. Men trok naar Monnickendam, waar men al jarenlang ervaring had met rokerijen en de schade daarvan voor omwonenden. Nu stonden in die tijd in Monnickendam zoveel rokerijen, dat bijna alle inwoners als omwonenden beschouwd konden worden. En wat bleek: de mensen hadden daar helemaal geen last van; het water in de regenputten smaakte niet naar roet; hun hele leven woonden zij al temidden van vis en smook. Zij roken het niet eens meer, sterker, zij vonden de rookgeur wel lekker. Dat alles hoorde bij hun stad. Als zij naar Amsterdam waren geweest en daarna Monnickendam weer inliepen en de geur van de bokkumhangen roken, wisten ze dat ze weer 'thuis' waren. En brandgevaar voor de omgeving? Alle rokerijen waren geheel van steen opgebouwd; en steen brandt niet. De visrokers konden met vuur omgaan; er was wel eens een binnenbrandje, maar er stonden altijd emmers water klaar om het vuur te doven. Daar liepen de omliggende huizen geen gevaar bij.

Groen licht

Het College van de stad Edam was overtuigd en ging wederom overstag, nu tot voordeel van de nieuw opkomende visindustrie. Op 25 januari 1854 stelde het College vast dat een rokerij geen schade aan het drinkwater toebreacht. In Monnickendam stonden de rokerijen ook midden tussen de woningen en die bezorgden geen overlast aan de bewoners. Er bestond geen extra gevaar voor brand als de rokerij geheel van steen opgetrokken was. Men verklaarde alle bezwaren nietig en de gebroeders Smit kregen toestemming om de rokerij op die plek te bouwen. Met de uitspraak was hiermee de weg vrij gebaad voor meer rokerijen, wat later de meest bloeiende rokerij industrie van het land zou opleveren: Volendam.

De visrokerij van Smit (Bokkum) bestaat na 150 jaar en 6 generaties nog, en is door de jaren heen uitgegroeid tot een van de symbolen van 'palingdorp' Volendam.

Tekst: Dick Brinkkemper, Volendam historicus